

ОРГАНІЗАЦІЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ВІДОКРЕМЛЕНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ЗАЛІЗНИЦІ

В.В. Железняк,
кандидат економічних наук

*Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

У статті розкрито організаційні етапи впровадження сучасних інформаційних технологій на залізницях України, зокрема, Автоматизованої Системи Бухгалтерського Обліку «Фінансовий Облік, Бухгалтерський Облік, Статистика». Доведено доцільність впровадження АСБО «ФОБОС» на структурних підрозділах залізниці, що дозволяє ефективно вирішити проблему аналітичного обліку.

Ключові слова: АСБО «ФОБОС», необоротні активи, організація, автоматизація, структурний підрозділ, програмне забезпечення.

В статье раскрыты организационные этапы внедрения современных информационных технологий на железных дорогах Украины, в частности, внедрения Автоматизированной Системы Бухгалтерского Учета «Финансовый Учет. Бухгалтерский учет. Статистика». Доказана целесообразность внедрения АСБУ «ФУБУС» на структурных подразделениях железной дороги, что позволяет решить проблему аналитического учета.

Ключевые слова: АСБУ «ФУБУС», необоротные активы, организация, автоматизация, структурное подразделение, программное обеспечение.

In the article the organizational stages of introduction of modern information technologies are exposed on the railways of Ukraine that allows practically to solve the problem of making up the accounting reports of enterprises of Ukrainian railways, and also to attain accuracy and efficiency of information.

The necessity of adoption of the Automated Accounting System «FOBOS» is investigated, which gives possibility to optimize data handling and its analysis, making up the record-keeping, reports and analysis of enterprise activity.

Expediency of adoption of Automated Accounting System «FOBOS» is well-proven on structural subdivisions of a railway, that allows effectively to solve the problem of the analytical accounting.

It is set that introduction of the single computer-integrated system of accounting and management of Ukrainian railways' property and land resources enabled to have in a single complex all information about the objects of the chattels, real estate and lots of all structural subdivisions of the railways.

Key words: Automated Accounting System «FOBOS», non-current assets, organization, automation, structural subdivision, software.

Постановка проблеми: Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки України потребують принципово нових підходів до управління необоротними активами. Одним із головних питань для зручного ведення бухгалтерського обліку

основних засобів є їх автоматизація. До складу необоротних активів структурного підрозділу належать основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції,

довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, негативний гудвіл. Автоматизоване робоче місце бухгалтера базується на створенні та веденні інформаційної бази про наявність основних засобів, які формуються на підставі інвентарної картотеки, призначеної для автоматизованого вирішення завдань з обліку основних засобів, інших необоротних активів і нематеріальних активів. Комп'ютерні форми обліку реалізуються за допомогою програмних алгоритмів, які формують як вигляд регістрів, так і послідовність облікових записів. Отже, особливістю комп'ютерних форм бухгалтерського обліку є те, що вони не існують без конкретної комп'ютерної програми [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми ефективного аналітичного обліку шляхом автоматизації та її аспекти цікавлять багатьох вчених. Зокрема слід виділити роботи таких вчених-економістів, як: Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, О.В. Клименко, С.В. Лістровий, О.В. Шипунова.

У той же час проблема застосування комп'ютерних технологій для ефективного обліку основних засобів не достатньо вичерпана і потребує подальшого дослідження.

Мета статті. На прикладі автоматизації основних засобів на залізницях України розглянути етапи впровадження сучасних інформаційних технологій та вирішення проблеми їх аналітичного обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування комп'ютерів дозволяє ефективно вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку й переліку об'єктів аналітики потребує збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні обчислювальної техніки є можливість вести аналітичний облік із будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів.

Функція автоматизованого робочого місця бухгалтера основних засобів полягає у виконанні таких системних обліково-контрольних операцій:

- автоматизація документування первинної інформації;
- оперативне управління, контроль за наявністю та рухом основних засобів нематеріальних активів;
- нарахування амортизації;
- видача необхідної інформації для друку або на екран дисплея за запитом [2].

Використання засобів автоматизації дозволяє практично повністю вирішити проблему складання звітності підприємств Укрзалізниці, а також досягти точності й оперативності інформації. Швидко і з мінімальними витратами можуть бути підготовлені різноманітні та деталізовані дані, які необхідні для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях.

Автоматизація облікової й економічної роботи на рівні структурних підрозділів на основі застосування автоматизованих програм дозволяє:

- забезпечити своєчасне надання звітних документів;
- отримати високу вірогідність контрольної, оперативної і підсумкової інформації;
- усунути проміжні ланки в процесі підготовки та обліку первинних документів, прискорити перехід до технології електронної підготовки документів;
- значно скоротити паперовий документообіг.

Саме для цього доцільно впровадити автоматизовану систему бухгалтерського обліку на структурних підрозділах залізниці [4].

На залізницях України введено єдину Автоматизовану систему бухгалтерського обліку «Фінансовий облік, бухгалтерський облік, статистика» (у подальшому «АСБО ФОБОС»), яка призначена для забезпечення ведення бухгалтерського та податкового обліку відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку, облікової політики та методичних рекомендацій Укрзалізниці, особливостей організації бухгалтерського обліку в окремих структурних підрозділах та інших нормативних і законодавчих документах [1].

Метою створення єдиної системи є:

- створення типового комплексу програмних засобів, які враховують специфіку ведення бухгалтерського обліку в структурних підрозділах залізниці;

- створення інформаційної бази даних, що базується на даних бухгалтерського обліку та інших інформаційних систем, які експлуатуються на підприємстві;

- забезпечення своєчасного отримання і надання користувачам повної, правдивої й неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємств залізничного транспорту України;

- надання інформації для поточного контролю за ходом господарських процесів і фінансового стану підприємства;

- зменшення трудомісткості ведення облікових робіт і складання звітності.

Автоматизована система бухгалтерського обліку «ФОБОС» призначена для автоматизації ведення бухгалтерського та податкового обліку на лінійних підрозділах залізниць для зменшення трудовитрат при веденні документообігу й обробки інформації.

Найбільша частина обробки документообігу підприємства припадає на фінансово-економічних працівників. «АСБО ФОБОС» надає можливість оптимізувати обробку й аналіз проходження документів, ведення архівів, одержання звітів та аналізу діяльності підприємства.

Для роботи з великими наборами інформації використовуються реляційні СУБД (система управління базами даних). «АСБО ФОБОС» використовує для свого функціонування Microsoft SQL Server – сервер баз даних.

Як сервер бази даних для «АСБО ФОБОС» використовується MS SQL Server 2000 (2005) чи MS SQL Desktop Engine (MSDE) залежно від кількості користувачів системи.

Для бухгалтерій лінійних підприємств, де не передбачено встановлення спеціалізованого серверного обладнання (невеликий документообіг і робота до 5 користувачів, які одночасно працюють з БД), можна встановлювати сервер бази

даних MSDE, суміщений із робочою станцією.

Програмне забезпечення (ПЗ) становить сукупність програм для реалізації функціональних комплексів завдань, що підлягають автоматизації у відповідних модулях системи.

Обране середовище розробки повинно забезпечувати розвиток системи в майбутньому.

Зважаючи на це, клієнтська частина «АСБО ФОБОС» реалізована засобами технології .NET. Як платформа для розробки використовується Microsoft.NET Framework. Мова програмування сумісна з Microsoft Visual Studio.NET.

Середовище .NET Framework забезпечує ефективне використання всіх засобів розробки, які підтримують дану технологію, шляхом використання CLR (COMMON LANGUAGE RUNTIME) – системи, яка відповідає за багатомовне програмування й безпеку. Швидкий розвиток і впровадження цієї технології дасть змогу використовувати програмні продукти в широкому діапазоні комп'ютерних мов та операційних середовищ. Повна взаємодія з існуючим кодом забезпечує використання раніше написаних програмних модулів у середовищі .NET, що дає можливість використання існуючих бібліотек об'єктів, класів. Для розробок прикладних програм було обрано за основу мову програмування C#.

До цієї автоматизованої системи мають доступ більшість працівників підприємства через локальну комп'ютерну мережу. Це дає змогу оперативно отримувати інформацію та суттєво економити робочий час спеціалістів.

Програмний комплекс «Бухгалтерський облік» має модульну архітектуру.

У функції модулів «АСБО ФОБОС» входить реалізація основних завдань бухгалтерського обліку, що визначені функціональним складом автоматизованої системи бухгалтерського обліку структурних підрозділів залізниць:

- необоротні активи;
- запаси;
- кошти;

- заробітна плата;
- облік власного капіталу;
- облік фінансових інвестицій;
- облік розрахунків з дебіторами-кредиторами;
- облік витрат;
- облік ремонтів основних засобів;
- реалізація продукції, товарів, робіт, послуг;
- облік орендних операцій;
- облік доходів і результатів діяльності;
- облік на позабалансових рахунках;
- фінансова звітність;
- податкова звітність.

Кожен модуль призначений для автоматизації обліку однієї зі сторін діяльності підприємства. Крім вищеперерахованих основних модулів «АСБО ФОБОС» до складу комплексу входять:

- модуль «Адміністрування системи», призначений для налагодження, підтримки цілісності, захисту системи, взаємодії з іншими АСК підприємств залізничного транспорту та ін.;

- модуль «Формування та ведення класифікаторів та нормативно-довідкової інформації (НДІ)», призначений для забезпечення функціонування єдиного фонду класифікаторів фінансово-бухгалтерської інформації і нормативних документів Укрзалізниці та ведення НДІ;

- модуль «Господарські операції», який дає змогу реєструвати та переглядати всю бухгалтерську інформацію у вигляді бухгалтерських проводок, незалежно від завдання, до якої належить дана інформація.

Ці модулі є обов'язковими, і без них функціонування «АСБО ФОБОС» неможливе. Набір інших основних, додаткових модулів чи інтерфейсних зв'язків з іншими системами може відрізнятися для конкретної поставки залежно від профілю та потреб підприємства. Модулі структурно складаються з набору прикладних функцій. Частина функцій є обов'язковою, а тому вони завжди входять у поставку модуля, без них його експлуатація є неможливою. Решта функцій є додатковими і робота з ними налагоджується відповідно до умов поставки [2].

У процесі підготовки формування залізничної галузі та впровадження сучасних інформаційних систем, а також для

підвищення ефективності управління майновим комплексом структурних підрозділів Укрзалізниці була розроблена й впроваджена у всіх структурних підрозділах залізниці система автоматизації технологічних процесів обліку та управління майновими і земельними ресурсами залізничної галузі. Інформація, що міститься у «АСБО ФОБОС», стала базою для створення єдиної системи управління майновими і земельними ресурсами залізничного транспорту (АСМК), яка призначена для комплексного інформаційно-технологічного забезпечення процесів обліку, управління майновими і земельними ресурсами, у тому числі реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, володінням, використанням та розпорядженням майном і земельними ділянками, їх обліком при різних аспектах діяльності залізничної галузі України.

Основними завданнями для користувача при роботі із системою є: знайти певну інформацію, відкрити картку, змінити та зберегти дані.

На відміну від програми «АСБО ФОБОС» програма «АСМК» є закритою для вільного доступу і знаходиться на комп'ютерах лише кількох користувачів різних рівнів. Тому для входу в систему користувач повинен ввести пароль.

Як правило, у користувача одна роль. Але деякі співробітники можуть відповідати за декілька функціональних обов'язків.

Справа в табличній формі відображається інформація про об'єкти.

У системі АСМК є стандартні реєстри та автоматизовані робочі місця (АРМ). Ярлики (посилання) даних об'єктів можна побачити в навігаційній панелі, у лівій частині головного вікна системи. Набір посилань на певні реєстри залежить від ролі, яку надано користувачу.

АРМ призначено для зручної роботи користувача. Такі налаштування, як фільтрація, групування, завантажені дані система зберігає. Це дає можливість при наступному вході в систему працювати з таблицею даних по об'єктах у тому ж вигляді, що вже було налагоджено раніше.

При подальшому відкритті АСМК користувачем система відображає його особисті налаштування.

Реєстр призначено, в першу чергу, для швидкого та зручного пошуку потрібної інформації, відкриття картки для перегляду та зміни, якщо є потреба.

У систему можна завантажувати документи, що стосуються основних засобів. Такі, наприклад, як свідоцтва про право власності на об'єкти нерухомого майна, державний акт на землю та ін.

По суті, ця система містить у собі всю інформацію (яка є на паперовому носії) про основні засоби.

До кожного об'єкта прикріплена картка, яка має такі дані: загальна інформація; додаткова інформація; правовстановлюючі документи; технічні характеристики; обмеження та обтяження; бухгалтерський облік; бухгалтерські показники; розпорядження; документи.

Система автоматизації технологічних процесів обліку та управління майновими і земельними ресурсами залізничної галузі тісно пов'язана з системою «АСБО ФОБОС», можна навіть зробити синхронізацію даних в односторонньому порядку. Оскільки «АСБО ФОБОС» було створено раніше, то інформацію перекачувати доцільніше саме з «АСБО ФОБОС» до АСМК. Це набагато швидше ніж занесення інформації до системи вручну.

Реєстри «ОНМ» та «ОРМ» призначені для роботи з об'єктами майна. Реєстри дозволяють редагування певних даних щодо об'єкта майна та не дають можливості створення або видалення об'єктів майна.

Елементи у даних реєстрах «ОНМ» та «ОРМ» редагуються в результаті інтеграції системи АСМК з АСБО.

У системі АСМК можна змінювати зв'язок з карткою об'єкта майна, тобто міняти зв'язок з карткою типу ОНМ на тип ОРМ і навпаки, також можна змінювати зв'язок з карткою об'єкта майна для передачі об'єкта майна іншому балансоутримувачу.

Також у цій системі є відомості про об'єкти нерухомого та рухомого майна, а також про земельні ділянки і капітальне будівництво.

Особливістю цієї закладки є поле «Відповідальний землекористувач».

З метою наповнення бази даних АСМК повною достовірною інформацією щодо майнових об'єктів, забезпечення механізмів її постійної актуалізації реалізовано підсистему автоматизованого імпорту до АСМК таких атрибутів з АСБО «ФОБОС»:

- дата надходження на баланс підприємства;
- дата зняття з балансу підприємства;
- номер технічного паспорта;
- номер заводський;
- дата останнього вводу в експлуатацію;
- дата останнього виводу з експлуатації;
- рік випуску (побудови);
- коротка характеристика об'єкта;
- місцезнаходження;
- рахунок, субрахунок;
- операція надходження;
- шифр групи;
- нормативний строк корисного використання;
- строк служби, встановлений самостійно;
- категорія віднесення майна до статутного капіталу;
- дата актуальності бухгалтерських показників;
- первісна (переоцінена) вартість;
- сума зносу;
- балансова (залишкова) вартість;
- ліквідаційна вартість;
- сума місячної амортизації;
- строк служби залишковий;
- дата закінчення амортизації.

Відповідальність за ручний запуск процедури імпорту даних та успішність її виконання, дотримання даного регламенту покладено на осіб, відповідальних за експлуатацію АСМК – бухгалтерів, які здійснюють облік основних засобів в АСБО «ФОБОС».

Періодичність запуску процедури імпорту даних визначається регламентом інформаційної взаємодії АСМК та АСБО «ФОБОС», а саме: протягом трьох робочих днів з дня закриття звітного місяця в АСБО «ФОБОС», але не менш ніж один раз на

місяць; останній робочий день поточного тижня [5].

Висновки. Автоматизоване місце бухгалтера прискорює й полегшує роботу. Впровадження єдиної інтегрованої системи обліку та управління майновими і земельними ресурсами Укрзалізниці дало змогу мати в єдиному комплексі всю інформацію про об'єкти рухомого майна, нерухомого майна та земельних ділянок усіх її структурних підрозділів.

Переваги системи обліку та управління земельних ресурсів у тому, що вона здійснює облік усіх аспектів ведення майнових об'єктів – організаційно-структурного,

технічного, правового, просторово-територіального й фінансово-економічного, що є необхідною складовою ефективної системи управління. Крім того, АСМК інтегрується з уже існуючим програмним забезпеченням автоматизованого обліку та управління майновими і земельними ресурсами – такими, як АС «Технічна інвентаризація», АСБО «ФОБОС», що має пришвидшити і полегшити процес актуалізації даних. Перевагою є й те, що база АСМК буде оновлюватись не періодично – під час чергової інвентаризації, - а постійно, отже відображатиме реальний стан справ.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизована система бухгалтерського обліку структурного підрозділу залізниці (АСБО ФОБОС) Адміністрування системи (Керівництво користувача). – 2007. - 23 с.
2. *Івахненко, С.В.* Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. - 4-те вид., випр. і доп. / Івахненко С. В. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
3. *Клименко, О.В.* Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібник / О.В. Клименко. – К. : Центр учбової літ-ри, 2008. – 320 с.
4. *Лістровий, С.В.* Автоматизація бухгалтерського обліку на структурних підрозділах залізниць / С.В. Лістровий, Л.П. Пивовар // Зб. науково-прак. ст. – Харків : УкрДАЗТ, 2011. – № 121. – С. 41-45.
5. Система автоматизованого обліку та управління майновими та земельними ресурсами залізничного транспорту (АСМК). Розробка комплексу підсистем обліку юридичних осіб та структурних підрозділів, об'єктів майна та земельних ділянок. Керівництво користувача, 2011 р. – 65 с.

REFERENCES

1. Avtomatizovana sistema buhgalterskogo obliku strukturnogo pidrozdilu zaliznitsi (ASBO FOBOS) Administruvannya sistemi (Kerivnitstvo koristuvacha). – 2007. - 23 s.
2. *Ivahnenkov, S.V.* Informatsiyni tehnologiyi v organizatsiyi buhgalterskogo obliku ta auditu: Navch. posib., 4-te vid., vipr. idop. / Ivahnenkov S. V. – K. : Znannya, 2008. – 343 s.
3. *Klimenko, O.V.* Informatsiyni sistemi i tehnologiyi v obliku: navchalniy posibnik / O.V. Klimenko. – K. : Tsentr uchbovoyi lit-ry, 2008. – 320 s.
4. *Listroviy, S.V.* Avtomatizatsiya buhgalterskogo obliku na strukturnih pidrozdilah zaliznits / S.V. Listroviy, L.P. Pivovar // Zb. naukovo-prak. st. – H. : UkrDAZT, 2011. – № 121. – S. 41-45.
5. Sistema avtomatizovanogo obliku ta upravlinnya maynovimi ta zemelnimiy resursami zaliznichnogo transportu (ASMK). Rozrobka kompleksu pidsistem oblikuy uridichnih osib ta strukturnih pidrozdiliv, ob'ektiv mayna ta zemelnih dilyanok. Kerivnitstvo korystuvacha – 2011.– 65 s.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2014